

Характеристика елементів та порядок справляння податку на доходи фізичних осіб

1. Платники податку на доходи фізичних осіб.
2. Об'єкт та база оподаткування податком на доходи фізичних осіб.
3. Податкові пільги податку на доходи фізичних осіб.
4. Податковий період. Строки сплати та звітування з податку на доходи фізичних осіб.
5. Податкова ставка та порядок обчислення податку на доходи фізичних осіб.

Платники податку

- резидент, який отримує як доходи з джерелом їх походження з території України, так і іноземні доходи. Резидент – фізична особа, яка має місце проживання в Україні. У разі якщо державу, в якій фізична особа має центр життєвих інтересів, не можна визначити, або якщо фізична особа не має місця постійного проживання у жодній з держав, вона вважається резидентом, якщо перебуває в Україні не менше 183 днів протягом періоду або періодів податкового року;
- нерезидент, який отримує доходи з джерелом їх походження з території України. Не є платником податку нерезидент, який отримує доходи з джерелом їх походження з території України і має дипломатичні привілеї та імунітет, одержуваних ним безпосередньо від здійснення такої дипломатичної чи прирівняної до неї іншої діяльності;
- податковий агент

Членами сім'ї фізичної особи *першого ступеня споріднення* вважаються її батьки та батьки її чоловіка або дружини, її чоловік або дружина, діти як такої фізичної особи, так і її чоловіка або дружини, у тому числі усиновлені ними діти. Інші члени сім'ї фізичної особи вважаються такими, що мають другий ступінь споріднення.

Податковим агентом зі сплати податку на доходи фізичних осіб є юридична особа, самозайнята особа, представництво нерезидента-юридичної особи, які незалежно від організаційно-правового статусу та способу оподаткування іншими податками та/або форми нарахування (виплати, надання) доходу (у грошовій або не грошовій формах) зобов'язані нараховувати, утримувати та сплачувати податок від імені та за рахунок коштів платника податку.

Об'єкт оподаткування

резидента є:

загальний місячний (річний) оподатковуваний дохід;
доходи з джерела їх походження з України, які оподатковуються під час їх
нарахування (виплати, надання);
іноземні доходи.

нерезидента є:

загальний місячний (річний) оподатковуваний дохід з джерела його походження з
України;
доходи з джерела їх походження з України, які оподатковуються під час їх
нарахування (виплати, надання).

Податковою базою є

чистий річний оподатковуваний дохід, який визначається шляхом зменшення загального оподаткованого доходу на суми податкової знижки такого звітного року.

Загальний оподатковуваний дохід - будь-який дохід, який підлягає оподаткуванню, нарахований (виплачений, наданий) на користь платника податку протягом звітного податкового періоду. До загального місячного (річного) оподаткованого доходу платника податку включаються:

- 1) доходи у вигляді заробітної плати, інші виплати та винагороди;
- 2) доходи від продажу об'єктів прав інтелектуальної (промислової) власності;
- 3) частина доходів від операцій з майном;
- 4) дохід від надання майна в лізинг, оренду або суборенду (строкове володіння та/або користування);
- 5) дохід у вигляді процентів (дисконтних доходів), дивідендів та роялті, виграшів, призів;
- 6) дохід у вигляді вартості успадкованого майна;
- 7) кошти або майно (немайнові активи), отримані платником податку як хабар;
- 8) дохід у вигляді неустойки, штрафів або пені;
- 9) сума (вартість) подарунків у межах, що підлягають оподаткуванню;
- 10) сума надміру витрачених коштів, отриманих платником податку на відрядження або під звіт та не повернутих у встановлені законодавством строки;
- 11) пенсії;
- 12) інші.

Доходи, які не включаються до складу загального місячного або річного оподаткованого доходу:

- сума державної матеріальної та соціальної допомоги у вигляді адресних виплат коштів та надання соціальних послуг, житлових та інших субсидій або дотацій, компенсацій, винагород та страхових виплат;
- сума коштів, отриманих платником податку на відрядження або під звіт, які підтверджені документально;
- сума доходів, отриманих платником податку у вигляді процентів, що нараховані на цінні папери, емітовані центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну фінансову політику та на боргові зобов'язання Національного банку України, а також сума доходів, отриманих нерезидентами у вигляді процентів, нарахованих на державні цінні папери або облігації місцевих позик, або боргові цінні папери, виконання зобов'язань за якими забезпечено державними або місцевими гарантіями;
- сума внесків на обов'язкове страхування платника податку та сума єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування платника податку;
- аліменти, що виплачуються платнику податку;
- основна сума депозиту (вкладу);
- сума стипендії, яка виплачується з бюджету учню, студенту, ординатору, аспіранту або ад'юнкту, але не вище встановленої межі;
- інші, передбачені ст. 165 ПКУ.

Податкові пільги

Податкова знижка для фізичних осіб, які не є суб'єктами господарювання, - документально підтверджена сума (вартість) витрат платника податку - резидента у зв'язку з придбанням товарів (робіт, послуг) у резидентів - фізичних або юридичних осіб протягом звітного року, на яку дозволяється зменшення його загального річного оподатковуваного доходу, одержаного за наслідками такого звітного року у вигляді заробітної плати.

Платник податку має право включити до складу податкової знижки звітного року такі витрати, фактично понесені ним протягом такого звітного року:

- частину суми процентів за іпотечним кредитом;
- суму коштів або вартість майна, переданих платником податку у вигляді пожертвувань або благодійних внесків неприбутковим організаціям, зареєстрованим в Україні, у розмірі, що не перевищує 4% від суми його загального оподаткованого доходу такого звітного року;
- суму коштів, сплачених платником податку на користь закладів освіти для компенсації вартості середньої професійної або вищої форми навчання такого платника податку, іншого члена його сім'ї першого ступеня споріднення, але не більше 1610 грн. у 2013 році у розрахунку за кожний повний або неповний місяць навчання протягом звітного податкового року;
- суму коштів платника податку, сплачених на користь закладів охорони здоров'я для компенсації вартості платних послуг з лікування такого платника податку або члена його сім'ї першого ступеня споріднення, у тому числі для придбання ліків, донорських компонентів, протезно-ортопедичних пристосувань у розмірах, що не покриваються виплатами з фонду загальнообов'язкового медичного страхування (крім витрат на: косметичне лікування або косметичну хірургію, протезування зубів, аборти, операції з зміни статі, лікування тютюнової чи алкогольної залежності, інші);
- суму витрат платника податку на сплату за власний рахунок страхових внесків, страхових премій та пенсійних внесків страховику-резиденту, недержавному пенсійному фонду;
- суми витрат платника податку на: оплату допоміжних репродуктивних технологій згідно з умовами, встановленими законодавством, але не більше ніж сума, що дорівнює третині доходу у вигляді заробітної плати за звітний податковий рік; оплату вартості державних послуг, пов'язаних з усиновленням дитини;
- суму коштів, сплачених платником податку у зв'язку із переобладнанням транспортного засобу.
- суми витрат платника податку на сплату видатків на будівництво (придбання) доступного житла, визначеного законом, у тому числі на погашення пільгового іпотечного житлового кредиту, наданого на такі цілі, та процентів за ним.

Податкові пільги

Платник податку має право на зменшення суми загального місячного оподаткованого доходу, отриманого від одного працедавця у вигляді заробітної плати, на суму податкової соціальної пільги (ПСП) у розмірах (ст. 169 ПКУ):

1) 50% розміру прожиткового мінімуму для працездатної особи (у розрахунку на місяць), встановленому законом на 1 січня звітного податкового року, - для будь-якого платника податку. Розрахунок: станом на 1.01.2016 р. прожитковий мінімум склав 1378 грн., отже соціальна пільга у 2016 році становить – 689 грн.;

2) що дорівнює 150% суми загальної пільги (розрахунок: на 2016 рік – 150% * 609 = 1033,50 грн.) – для платника податку, який:

- є одинокою матір'ю (батьком), вдовою (вдівцем) або опікуном, піклувальником - у розрахунку на кожну дитину віком до 18 років;
- утримує дитину-інваліда – у розрахунку на кожну дитину віком до 18 років;
- є особою, віднесеною законом до 1 або 2 категорії осіб, постраждалих унаслідок Чорнобильської катастрофи, включаючи осіб, нагороджених грамотами Президії Верховної Ради УРСР у зв'язку з їх участю в ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи;
- є учнем, студентом, аспірантом, ординатором, ад'юнктом;
- є інвалідом I або II групи, у тому числі з дитинства;
- є особою, якій присуджено довічну стипендію як громадянину, що зазнав переслідувань за правозахисну діяльність, включаючи журналістів;
- учасником бойових дій на території інших країн під час Другої світової війни;

3) у розмірі, що дорівнює 200% (розрахунок: на 2016 рік – 200% × 689 = 1378,00 грн.) суми загальної пільги – для платника податку, який є:

- особою, що є Героєм України, Героєм Радянського Союзу, Героєм Соціалістичної Праці або повним кавалером ордена Слави чи ордена Трудової Слави, особою, нагородженою чотирма і більше медалями "За відвагу";
- учасником бойових дій під час Другої світової війни або особою, яка у той час працювала в тилу, та інвалідом I і II групи, з числа учасників бойових дій на території інших країн у період після Другої світової війни;
- колишнім в'язнем концтаборів, гетто та інших місць примусового утримання під час Другої світової війни або особою, визнаною репресованою чи реабілітованою;
- особою, яка була насильно вивезена з території колишнього СРСР під час Другої світової війни на територію держав, що перебували у стані війни з колишнім СРСР або були окуповані фашистською Німеччиною та її союзниками;
- особою, яка перебувала на блокадній території колишнього Ленінграда.

Податкові пільги

Податкова соціальна пільга не може бути застосована до:

- доходів платника податку, інших ніж заробітна плата;
- заробітної плати, яку платник податку протягом звітного податкового місяця отримує одночасно з доходами у вигляді стипендії, грошового чи майнового (речового) забезпечення учнів, студентів, аспірантів, ординаторів, ад'юнктів, військовослужбовців, що виплачуються з бюджету;
- доходу самозайнятої особи від провадження підприємницької діяльності, а також іншої незалежної професійної діяльності.

ПСП застосовується до доходу у вигляді заробітної плати, якщо його розмір не перевищує суми, яка дорівнює сумі місячного прожиткового мінімуму, діючого для працездатної особи на 1 січня звітного податкового року, помноженої на 1,4 та округленої до найближчих 10 гривень (розрахунок: на 2015 рік – прожитковий мінімум на 1.01.2016 р. – 1378,00 грн., $1378 \times 1,4 = 1930$ грн.).

Податковий період

проміжок часу, який розпочинається з першого календарного дня першого місяця такого періоду та закінчується останнім календарним днем останнього місяця такого періоду.

Строки сплати ПДФО

встановлені залежності від форми виплати доходу та строку такої виплати, а саме:
якщо дохід виплачується у безготівковій грошовій формі – ПДФО сплачується при виплаті доходу;

якщо виплата у не грошовій (натуральній) формі або готівкою з каси резидента, ПДФО сплачується протягом 3-х банківських дня, наступного за днем такої виплати;
якщо дохід нараховується, проте не сплачується у строк, ПДФО сплачується протягом 20 днів, наступних за місяцем нарахування такого доходу.

Фізична особа зобов'язана самостійно до 1 серпня року, що настає за звітним, сплатити суму податкового зобов'язання, зазначену в поданій нею податковій декларації.

Строки звітування з податку на доходи фізичних осіб

Податкові декларації з ПДФО подаються:

юридичними особами – 40 календарних днів, наступних за останнім календарним днем звітного (податкового) кварталу (півріччя);

фізичними особами – до 1 травня року, наступного за звітним.

Податкова ставка

18 відсотків бази оподаткування щодо:

- доходів, нарахованих (виплачених, наданих) у формі: заробітної плати, інших заохочувальних та компенсаційних виплат або інших виплат і винагород, які нараховуються (виплачуються, надаються) платнику у зв'язку з трудовими відносинами та за цивільно-правовими договорами;
- перевищення суми пенсії (включаючи суму її індексації, нараховану відповідно до закону), щомісячного довічного грошового утримання, які отримуються платником податку з Пенсійного фонду України чи бюджету згідно із законом.
- пасивних доходів, (за виключенням дивідендів по акціях та/або інвестиційних сертифікатах, що виплачуються інститутами спільного інвестування та нарахованих резидентами- платниками податку на прибуток підприємств по акціям та корпоративним правам;

Ставки

5 відсотків - для доходів у вигляді дивідендів по акціях та корпоративних правах, нарахованих резидентами - платниками податку на прибуток підприємств (крім доходів у вигляді дивідендів по акціях, інвестиційних сертифікатах, які виплачуються інститутами спільного інвестування);

Пасивні доходи включають такі доходи:

- проценти на поточний або депозитний (вкладний) банківський рахунок;
- проценти на вклад (депозит) у кредитних спілках;
- інші проценти (у тому числі дисконтні доходи);
- процентний або дисконтний дохід за іменним ощадним (депозитним) сертифікатом;
- плата (відсотки), що розподіляється відповідно до пайових членських внесків членів кредитної спілки;
- дохід, який виплачується компанією, що управляє активами інституту спільного інвестування, на розміщені активи відповідно до закону, включаючи дохід, що виплачується (нараховується) емітентом у результаті викупу (погашення) цінних паперів інституту спільного інвестування, який визначається як різниця між сумою, отриманою від викупу, та сумою коштів або вартістю майна, сплаченою платником податку продавцю (у тому числі емітенту) у зв'язку з придбанням таких цінних паперів, як компенсація їх вартості;
- дохід за іпотечними цінними паперами (іпотечними облігаціями та сертифікатами) відповідно до закону;
- відсотки (дисконт), отриманий власником облігації від їх емітента відповідно до закону;
- дохід за сертифікатом фонду операцій з нерухомістю та дохід, отриманий платником податку у результаті викупу (погашення) управителем сертифікатів фонду операцій з нерухомістю в порядку, визначеному в проспекті емісії сертифікатів;
- інвестиційний прибуток, включаючи прибуток від операцій з облігаціями внутрішніх державних позик, у тому числі від зміни курсу іноземної валюти;
- роялті;

Порядок обчислення податку

Податковий агент, який нараховує (виплачує) оподатковуваний дохід на користь платника податку, утримує податок від суми такого доходу.

У випадку, коли дохід виступає у вигляді заробітної плати, ПДФО розраховується таким чином:

$$\text{ПДФО} = (\text{Заробітна плата} - \text{ПСП}) \times 18\%$$

- **Приклад** . Директору підприємства у січні поточного року було нараховано заробітну плату у розмірі 13000 грн., а головному бухгалтеру 1600 грн. Розрахувати ПДФО. Робітники подали заяву про застосування ПСП.
- *Розв'язок:*
- $\text{ПДФО} = (\text{Заробітна плата} - \text{ПСП}) \times 18\%$
-
- Оскільки заробітна плата директора більше 1930 грн., права на ПСП він не має.
- Директор: $\text{ПДФО} = 13000 \times 18\% = 2340$ грн.
- Бухгалтер має право на податкову соціальну пільгу у розмірі 100%, так як ЗП менше 1930 грн. Отже,
- $\text{ПДФО} = (\text{Заробітна плата} - \text{ПСП}) \times 18\% = (1600 - 689) \times 18\% = 163,98$ грн.
- Відповідь: 2340 грн., 163,98 грн

ДЯКУЮ ЗА УВАГУ!!!